

104539

Nasjonal Samling

og

Valget 1933.

Av
advokat J. B. Hjort.

Den alvorlige situasjon vi
befinner oss i!

I hjemlandet er statens autoritet vaklende, rettsvesenet upålitelig, de offentlige finanser elendige, næringslivet anstrengt, landbruket krisefenget, 150,000 mennesker arbeidsløse og partipolitikernes evneløse.

Studerer man situasjonen, både den innenrikske og den utenrikske med alvor og opriktighet, kommer man til foruroligende resultater.

I hjemlandet er statens autoritet vaklende og de primære statsfunksjoner i forfall. Vårt rettsvesen er ikke pålitelig. Det hender at man blir dømt eller frifunnet av politiske grunner. Ofte tar avgjørelsen meningsløs tid av politiske hensyn. Jeg minner om prost Aandstads sak, om Kullmannsaken og saken om Arbeiderpartiets ordensvern. I forfall er også landets forsvaret. Vaklende er våre offentlige finanser. Halvparten av landets kommuner er offisielt betegnet som vanskeligstilte, og mange flere sitter hårdt i det. Arets statsbudgett har ikke kunnet oppgjøres med reel balanse. Næringslivet arbeider tungt. Vårt landbruk er oppe i en krise av alvorligste art og god lønnsomhet har ingen næring. I en rekke distrikter — i by og på land — råder en omfattende arbeidsløshet som synes ikke å ville opphøre. Våre statsmyndigheter Storting og regjering, tar situasjonen som uavvendelig, der spores ingen innsats for å rette på forholdene. Det er evneløst og valent det hele.

I utlandet er situasjonen like kritisk.

Verden og verdenshandelen har totalt forandret sig siden krigen.

Ser vi på forholdene utenfor landets grenser, konstaterer vi lignende forhold. Den økonomiske ordning som var etablert før krigen, da verden økonomisk sett var samarbeidet til et hele, er ødelagt. og vil vel antagelig aldri opstå i samme skikkelse påny. Tilstanden før krigen kan kort beskrives slik at Europa eksporterte ferdigprodukter til de oversjøiske land og innførte råstoffer, mens forholdet idag er at der også i oversjøiske land er vokset og industri, at man også i disse land krever beskyttelse av hjemmeindustrien. Følgen er, at

den gamle vareutveksling stopper op. Vi merker det i vår skibsflåte som mister sin beskjeftigelse. Hvert land forsøker å være sig selv nok. Vi har fått det nye slagord autarki som er en slags selvforsyning. Man har sammenlignet nasjonalekonomien før krigen med en eksportforretnings økonomi, mens man vel best kan sammenligne den politikk som idag føres, med den et selvforsørgt gårdsbruk driver. Mellem de enkelte land pågår faktisk en slags økonomisk verdenskrig med tollmurer som skyttergraver og økonomiske restriksjoner som kampmidler.

Også i de internasjonale forhold synes politikerne ikke å kunne hitføre nogen løsning. Endeløse internasjonale forhandlinger behandler krisen uten å komme nogen vei. Grunnen er vel den at hvert land først må rydde op innenfor sine egne grenser, og at en orden i verdensforholdene først kan opstå når hvert land har bragt sine hjemlige forhold i ordnede baner.

Slik som stillingen er hjemme og ute, ser man at vanskelighetene ikke kan løses ved de gamle midler. Arbeidsløsheten opphører ikke av sig selv, ro og orden gjenoprettes ikke automatisk. Nye poster på gamle programmer hjelper ikke. Det er å reparere et enkelt ledd i en rusten kjede. Det er ganske anderledes radikale ting som må til. Før det første må der skapes et nytt åndelig grunnlag som krever ofre, hvor der før blev lovet fordel, som appellerer til tjenestehandling mot før en viss „interesse“, som fremhever landet mot tidligere partiet, og folket mot tidligere klassen. — Videre må der i selve styreformen hitføres en nasjonal konsentrasjon og en

Endeløse, internasjonale forhandlinger.

Intet lappverk hjelper, men en retning bygget på et nytt åndelig grunnlag.

Overalt i utlandet har man brutt med de gamle styreformer. Roosevelts maktkonsentrasjon i det demokratiske Amerika.

saklig samling om oppgavene og en vilje til å løse dem. Erfaring fra andre land viser oss at dette er riktig, og at hvert land har valgt sine former. Vi har fascismen i Italia og nasjonalismen i Tyskland og austro-fascismen i Østerrike. Men vi har også former som står vårt land nærmere, f. eks. den demokratiske maktkoncentrasjon i Roosevelts hånd i Amerika, eller mest beundringsverdig av alt den nasjonale samling i England hvor arbeiderpartiet og de konservative slo seg sammen for å redde landet.

Det tar i ethvert land sin tid å komme dit at den endelige form finnes, og i vårt land står vi bare ved begynnelsen, til tross for at våre vanskeligheter er store nok. Analyserer man situasjonen som den er, og forsøker å skrive ned det som burde gjøres, ubundet av vaueforestillinger og partiensyn, vil man få et meget omfattende program og et program som dels omfatter rene kriseposter og dels krever former som er andre enn dem vi idag har. Et slikt program vil inneholde poster som enkeltvis kan finnes i flere partiers program og noen poster fra hvert enkelt parti, også fra arbeiderpartiet. Ti selvom de veier arbeiderpartiet vil gå, er uriktige og må stenges, så er dog en rekke av de mål de peker på, riktige og har i og for seg også sympati innenfor borgerlige kretser.

På denne måte er Nasjonal Samlings program blitt til, og, det er blitt til lenge før partiet blev dannet. Og heri ligger forklaringen på at programmet av høireaviser betegnes som sosialistisk, men av arbeiderpressen for reaksjonært.

Nasjonal Samlings program kan som ethvert annet være mangelfullt, men det lider iallfall ikke av den mangel som idag må sies å være den største, nemlig passivitet, frykt for å se oppgaven i øinene eller skrekke for å gjøre det som er saklig riktig. Mangler i et helstøpt program kan rettes, de er som skum på toppen av den bølge som ruller frem og ikke har noget med bølgens tyngde å gjøre. Tyngden i programmet er riktig, det mål som er å hinføre et solidarisk samfund og avskaffe partisplittelsen og klassekampen. Det mål som Blix gir uttrykk for i sin salme „Lat folket som brøder saman bu, som kristne det kan sig søma“.

Ved siden herav er det de mest brennende kriseoppgaver som der må tas fatt på med energi og vilje for i første rekke å hinføre orden i statens og kommunenes forvaltning og bekjempe den revolusjonære agitasjon og å finne former for avvikling av gjeldskrisen.

II. Dannelsen av N. S.

På denne måte er som sagt Nasjonal Samlings program blitt til, men selve partiet er først senere blitt dannet. Om denne dannelse av N. S. er så megen usannhet blitt utbredt at det må være tillatt å komme med en redegjørelse.

Det er ethvert menneskes rett i dette land å kjempe for de lovlige anskuelser som han finner riktig, og om han vil å danne et parti for å fremme sine anskuelser. Men det er også klart at man i en vanskelig tid må gå frem med aktsomhet. Det har imidlertid vi i Nasjonal Samling til overmål gjort. For det første har Quisling i den tid han ennå var

medlem av bondepartiet arbeidet for de synsmåter som Nasjonal Samlings program gir uttrykk for, men uten resultat. Og noget lignende har jeg for mitt vedkommende gjort innenfor Høire. I og for seg er det kanskje ikke merkelig at våre bestrebelser ikke førte frem, for de vilde i tilfelle kreve en slik omdannelse av de eldre partier og disses virksomhet, at omdannelsen for den store flokk av tilhengere måtte fremstille seg som ytterst radikal. Men forsøket blev iallfall gjort, og de gamle partier fikk sin chance.

Først derefter blev N. S. dannet, og vi hadde oprindelig tenkt oss at de andre borgerlige partier ikke vilde hatt så meget imot det. Saken er jo den at de borgerlige politikere har en levende følelse av at en mengde ubehagelige og upopulære ting må gjøres her i landet for å rette på forholdene, og når intet blev gjort, er grunnen naturligvis å søke i en skrekke for å trække på tærne de velgere som man har vært vant til å lokke med løfter og fordele. Vi trodde derfor at partiene i grunnen gjerne hadde sett at der kom noen standhaftige som vilde påta sig å henge bjellen på katten. De andre partier vilde jo så ha fordele av arbeidet uten å risikere ubehaget. I denne opfatning tok vi imidlertid feil, det ser vi nu i den voldsomme agitasjon som føres mot oss i den besynderlige samling fra Høire til kommunistene mot vårt parti.

Da partiet var dannet, opstod det spørsmål om vi skulde gå i liste-forbund med de andre borgerlige partier. Det er klart at det for et parti som vil arbeide ubundet av de gamle partigrenser, måtte fremstille sig som risikabelt å gå i liste-forbund med Høire, idet man jo straks vilde bli stemplet som en filial av dette parti. Sterke krefter innenfor N. S. var derfor imot liste-forbund. Allikevel blev vårt tilbud til de andre partier fremsatt, og det er all grunn til å tro, at et almindelig, borgerlig liste-forbund var blitt opprettet, hvis ikke Høire hadde avslått. Som følge av Høires avslag er der imidlertid opstått forvirring, og den borgerlige front er blitt bruddt. Men grunnen kan da umulig være vår, som har tilbudt samarbeide. Så langt kan man ikke drive kravet om hensynsfullhet, at man forlanger selvutslettelse.

Istedetfor en borgerlig samling har vi, takket være Høires avslag, fått en samling mot vårt parti. På ett punkt er da iallfall Aftenposten og rampen på Grünerløkka enig, nemlig at Nasjonal Samling skal såes ned, og ser man på Høires valgagitasjon, så er man fristet til å spørre hvad Høire hadde villet føre i marked i valgkampen, hvis partiet ikke hadde hatt N. S. å bekjempe. Men som gammel høiremann synes jeg dog det må være litt kjedelig at Arbeiderbladet kan lykkønske Høire med at det er kommet til samme anskuelser som Arbeiderbladet.

Det anføres mot oss idag at hvis Nasjonal Samling ikke var kommet så hadde Høire og Bondepartiet kunnet få 76 representanter på Stortinget. Denne påstand tror jeg for det første er uriktig, ti Høire og Bondepartiet gikk så sterkt frem i 1930 og har ikke så meget nytt å påberope sig i siste valgperiode at de skulde kunne

N. S.s program er både radikalt og reaksjonært, idet det inneholder det beste i begge retninger.

Først derefter blev N. S. dannet.

Så tilbød man liste-forbund for ikke å forspille en eneste stemme.

Høire skapte splittelsen.

Man må løse kriseoppgavene straks.

Dannelsen av N. S.

Ethvert menneske i dette land har rett til å kjempe for sine meninger.

Vi har gått aktsomt tilverks.

Først forsøkte man å fremme våre synspunkter innen de gamle partier.

På et punkt er „Aftenposten“ og rampen på Grünerløkka enige: N. S. bør såes ned med alle midler.

Drømmen om at Høire og Bondepartiet skulde fått 76 mandater, vilde ikke bety nogen kvalitativ forbedring.

regne på de nødvendige antall nye mandater i Stortinget. Men jeg vil gå lenger. Jeg vil hevde at det i og for seg ikke en gang vilde vært fordelaktig å få 76 representanter på Stortinget slik som disse partier for tiden er ledet og med så snevre mål som de har. Horns-rud har en gang sammenlignet samfundet med en dampkjel som der er fyrt op under og hvor Høire sitter på lokket og forsøker å forhindre at nogen damp trenger ut. Billedet er ganske godt, og jeg er bange for at 76 høiremenn i Stortinget vil ha ledet til at man ennå i 3 år vilde ha sittet på lokket og holdt stillingen mens målet jo må være å utnytte de krefter som ligger i dampen til å utføre fornuftig arbeid i samfundet.

Følger om at Arbeiderpartiet skulde kunne få 76 representanter er hinsides all logikk.

På den annen side er det ingen-somhelst chance for at Arbeiderpartiet får 76 representanter ved dette valg. Det har 47 nu og hadde 59 dengang det så sine beste dager i 1927. Selvom N. S. ikke får valgt en eneste mann innskrenker derfor den meget omtalte splittelse som er opstått ved partiets opptreden på valplassen seg til at der kan bli nogen forskyvning mellom de gamle partier av mandatene, men ingen vesensforskjell.

„Splittelsen“ består bare i at man skjalter ut noen uduelige høiremenn med folk av bedre støyning. Samling vil aldri skje av partiene, men på tvers av partiene!

Det har også vært sagt at man kanskje kunde opnådd en samling av de gamle partier, som i England. Jeg tror dog at enhver med den minste kjennskap til våre politiske forhold vil måtte innrømme at dette er en tom påstand. Vi husker de negative resultater fra Miwinkels krisekomité. Det er en logisk følge av den ting at de gamle partier er opprettet for å slåss med hinannen, splittelsen er derved raison d'être, de vilde bli arbeidsløse uten den. Hvordan skal man da tro på nogen samling av partier.

Nei samling må skje på tvers av partiene ved at der først skapes en liten nasjonal kjerne som da etterhvert kan trekke til seg de gode krefter fra alle leire.

Fred er ei det beste, men at man noget vil.

III. Nu går imidlertid saken sin gang og det er vi glad for. Fred er ei det beste men at man noget vil. Vi i Nasjonal Samling er på det rene med at vi har et langt lørret å bleke. Valget i år er en stasjon på veien men det spiller ingen større rolle for oss hvor mange mandater vi får ved dette valg. Nogen vil kanskje si at det hele da blir unyttig men de glemmer da at det bl. a. er nyttebetragtningene vi vil til livs. Forholdene kan bli som for et enkelt menneske at man må si sin mening og handle efter den, selvom man ikke når frem. Der finnes jo i all historie folk som er villig til å gå foran i en alvors dyst selv med det for øie at de ikke får oppleve seiren, og de gjør det fordi det er verre for dem å brenne inne med de ting som de mener må sies. Vi føler det slik. Om dannelsen av det politiske parti Nasjonal Samling kanskje ikke fører så langt i første omgang så er det iallfall vårt mål å skape en almen folkerøising som partiet bare er et ledd i med det mål å forene det splittede norske folk. Og vi tror at målet vil bli nådd. For det første tror vi at tiden vil hjelpe oss. Ibsen har

Partipolitikkerne kjøper og selger standpunkter, mandater og goder. N. S. følger et historisk mål.

sagt at man ikke ustraffet kan trosse tidens lov og tidens lov er samling og konsentrasjon om de nasjonale oppgaver og straffen for den som ikke bøier seg for denne lov er nasjonal utslettelse, slik som vår historie tidligere taler om. Vi tror ikke om det norske folk at det har utspillet sin historiske rolle og derfor tror vi at nødvendighetens lov vil bli etterlevet. Og de andre partiers splidaktighet og manglende evne til saklig samarbeide mener vi vil lette oss fremgangen sammen med alle de vanskeligheter som må øke hvis intet gjøres.

IV. Nu vil velgerne kunne spørre oss: Hvordan kan Nasjonal Samling i praksis gjennomføre en slik politikk. Hvordan kan den nå frem og få realisert sitt mål?

Hertil er å si: Politikk er ikke bare en administrativ oppgave men i første rekke en pedagogisk oppgave. Hvis vi aldri fremholder de meninger som vi mener er riktige, kan vi heller ikke vente at de vil seire. På den annen side kan menningene og saken også seire selv om det ikke skjer gjennom oss. Som eksempel vil jeg nevne at Quislings innsats i norsk politikk allerede nu har satt spor etter seg for såvidt som de andre partier har revidert sine programmer i det jeg vil kalle Quislingsk retning. Høire har f. eks. i år for første gang posten om at statens autoritet må hevdes uavkortet. Og venstre har fått et klarere nasjonalt anstrøk. På samme måte kan Nasjonal Samling ved sin beståen i andre spørsmål påvirke politikken.

Den som vil arbeide for politiske mål må delta i det politiske liv og Nasjonal Samlings nærmeste mål er selvsagt å få et par representanter i Stortinget som kan gi uttrykk for våre meninger. Stortinget trenger en gruppe som taler landets sak mot partiene og arbeider for saken mot særinteressene. Jeg vil gå så langt at selv om bare Quisling velges i Stortinget av partiets kandidater, så vil en uredd hevdelse av våre meninger få den største betydning, vil danne grunnlaget for nasjonal opposisjon, det vil bli et talerør for det som mange idag føler.

Jeg har nevnt at samarbeidet etter min mening vil ta tid men en valgperiode er ingen lang tid i landets historie. Jeg vil som eksempel henvise til at arbeiderpartiets sterke fremgang på et radikalt program under Traummels ledelse gjennomføres i mindre enn 10 år fra 1918—1927, idet partiet gjennomgikk flere vanskelige faser, både splittelsen i 1924 og samlingen i 1927. Dette er et eksempel på at man på et åpent og klart program kan gå frem og vinne tilslutning.

Vårt folk har ved tidligere anledninger, f. eks. i 1905 vist at det kunde samle seg når det knep.

Vårt land er oppe i en meget alvorlig krise som i stor utstrekning har sin årsak i den form for folkestyre som nu praktiseres i stat og kommune, nemlig parlamentarismen. Ut av denne krise, som truer landets finansielle og politiske selvstendighet og hele vår politiske moral, fører 3 veier:

Enten arbeiderpartiets vei, som fører til kaos og bolsjevisme og

Man kan ikke ustraffet trosse tidens lov. Og tidens lov er samling og konsentrasjon.

Hvordan kan Quisling og N. S. påvirke det politiske liv?

Et djervt og målbevisst mindretall er en toneangiver.

Saken kan fremmes og bringes til seier om det ikke nettopp skjer gjennom oss.

Partiprogrammene er revidert i Quislingsk retning.

Stortinget trenger folk som taler og kjemper landets sak mot partityranniet.

En valgperiode er ingen lang tid i landets historie. Vi må arbeide jevnt og på lang sikt.

Arbeiderpartiet er et eksempel på at man på 10 år kan ha sterkt fremgang i en radikal politisk retning hvis man har et klart program.

Diktatur?

Ut av den krise, som truer landets finansielle og politiske selvstendighet og hele vår politiske moral, fører 3 veier:

en ny hundreårig natt. Den vei er den verste.

Eller en fornuftig reform av vår form for folkestyre, som kan gi en ansvarlig ledelse arbeidsvilkår, og krever selvdisiplin av de folkevalgte. Denne er utvilsomt den beste vei, men den er ikke lett, fordi kravene om reformer av folkestyret, til vern, om dette, samtidig blir en kritikk av parlamentarismen. Jeg har på mine områder arbeidet det jeg kunde for slike reformer og N. S. vil gjøre det samme.

Eller endelig — hvis reformtidspunktet blir oversittet og kaos truer — det nasjonale diktatur. Det er en meget mindre god vei enn den annen, men den er dog langt å foretrekke for den første og jeg tror at den under de gitte forhold vil få tilslutning fra et nasjonalt folkeflertall, fordi dette heller vil ha et ordnet styre selv under en diktator enn et bolsjevisk kaos. Folkestyret i god forstand kan ennu reddes, hvis de folkevalgte er villig til omfattende reformer som tillater en saklig og økonomisk forvaltning og begrenser de folkevalgtes innflytelse til det naturlige område som grunnloven har fastsatt.

V. De andre politiske partier undervurderer velgerne i den grad at de ikke tror det er mulig med almindelig stemmerett å gjennomføre et program som vårt, og derfor påstår de sent og tidlig at Nasjonal Samling vil fremme sine mål gjennom et diktatur til tross for at Nasjonal Samlings program ikke inneholder et ord som berettiger til en sådan påstand. Fordi om Høire ikke kan gjennomføre et program som vårt på folkestyrets grunn og endog avviser listeforbund med oss med dette påskudd, så mener vi at det kan gjøres og diktaturpåstandene må da stå som et bevis på fantasiløsheten og den manglende konstruktive evne innenfor Høire.

Fordi det er bragt til torvs så megen uvederheftighet om dette spørsmål vil jeg gjerne uttale mig nærmere om det. Man må da først gjøre sig klart hvad man mener med ordene. Aftenposten definerer folkestyret som det styre hvor flertallet i landet bestemmer og hvor mindretallet bøier sig. Det er en definisjon som både juridisk og historisk er ganske misvisende. Det fremgår jo alene av den ting at den bestemmende gruppe idag i vår politikk er Venstre som er et av de minste partier. Den form for folkestyre som er hr. Mowinckels og venstres spesialitet idag er et minoritetsstyre. Allikevel kan vel ingen kalle hr. Mowinckel en diktator.

Folkestyre er etter vår grunnlov den ordning hvorefter folket er sikret visse bestemte funksjoner i landets styre i første rekke lovgivningsmyndighet, bevilgnings- og beskatningsmyndighet og kontrollmyndighet mot regjeringen. Et slikt folkestyre har vi hatt siden 1814. Folkestyre er imidlertid ikke det samme som parlamentarisme, som er partistyre. Folkestyre fikk vi i 1814, men partistyre først i 1884. De to store gamle partier Høire og Venstre kan først neste år feire sitt 50 års jubileum og det er rart idag å iakttå at Høire, som nærmest blev

stiftet som et middel i kampen mot parlamentarismen fordi man mente at denne styreform var uheldig, at Høire nu vil feire sitt 50 års jubileum ved å gå over til motpartens standpunkt, når det dog er åbenbart at denne parlamentarisme idag ikke lenger er til landets gagn.

I kampen om unionsoppløsningen blev vår forfatning ødelagt. Fordi vi følte Stortinget som det nasjonale statsorgan og kongemakten som det fremmede, gikk alle bestrebelser ut på å øke Stortingets makt ved grunnlovsforandringer og ved forandring av praksis. Og tilsvarende på å svekke regjeringens makt. Stortinget fikk på den måte både i pose og sekk med den følge, at intet annet parlament i verden har en slik maktfullkommenhet som Stortinget og at vel neppe nogen annen regjering står så svak som en norsk regjering. Som et enkelt eksempel vil jeg nevne oppløsningsretten, det er retten for Kongen til å oppløse Stortinget og utskrive nye valg. Hensikten hermed er å sikre at Stortingets flertall skal være i overensstemmelse med velgerenes flertall og forhindre stortingsdiktatur. Vi har ikke dette i vår forfatning fordi den opprinnelig bygger på et annet prinsipp enn det parlamentariske, hvor samme resultat opnåes ved sanksjonsnektelse. Norge er idag det eneste land som styres parlamentarisk som ikke har oppløsningsrett. Det er en meget vesentlig mangel ved vår forfatning, det leder til at stortingsflertallet er eneveddig i 3 år. Da således Venstre i 1921 fryktet tilbakegang ved valget, skyndte de sig å vedta forbundsloven i Stortinget for å benytte anledningen mens den var der. Det vilde aldri gått i et virkelig parlamentarisk styrt land.

Enda større vilde faren bli hvis vi tenkte oss at de revolusjonære partier fikk 76 representanter på Stortinget. Selv Høire hevder nemlig at det intet er i veien for at man kan sitte på Stortinget selv om man forbeholder sig ved given anledning å avskaffe forfatningen. 76 revolusjonære representanter vilde ved hjelp av bevilgning, beskatning og lovgivning kunde hitføre revolusjonen så å si med lovlige midler og man vilde ikke ved appell til velgerne kunde få omstøtt dette.

Det er beklagelig at formannen i Stortingets konstitusjonskomité hr. Hambro, er så lite orientert om statsforfatningsrett eller er i sådan mangel på argumenter overfor Nasjonal Samling at han også fremhever vårt krav op oppløsningsrett, altså vårt krav om å bringe vår forfatning i nogenlunde europeisk stand som utslag av diktaturtendens, og at han forsøker å skremme velgerne med å spørre hvorledes det vilde gått under regjeringen Hornsrud hvis den hadde hatt oppløsningsrett. Svaret ligger dog nær for hånden. Hvis kongemakten overhodet skulde ha nogen funksjon her i landet måtte det være å gripe inn i et sådant tilfelle, på samme måte som den danske konge gjorde i 1920. Han oppløste regjeringen, opnevnte et forretningsministerium som oplyste riksdagen, utskrev nye valg som så avløstes av en regjering utgått efter det nye valg. Dette er A.B.C. for enhver som kan statsrett. Hvis vi kunde tenke oss at den politiske situasjon under regjeringen Horns-

Partistyre er ikke til gagn for landet!

Unionen med Sverige har ødelagt vår forfatning, idet den ensidig har øket Stortingets makt ut over enhver grense.

Folket er under Stortingsdiktatur. Norge er det eneste parlamentarisk styrt land uten oppløsningsrett.

Stortinget er eneveddig i 3 år fremover. Ofte gjør det ting i strid med folkeviljen.

Revolusjonære har representasjonsrett og kan få hele statsledelsen. De borgerlige partier finner dette naturlig og riktig.

Hambros og de øvrige partipolitikere skyr oppløsningsretten, men folket bør kreve den.

Skulde Høire vilde påta sig å gjennomføre et program som vårt måtte det sikkerlig ty til diktatur, men vi kan gjennomføre det på folkestyrets grunn fordi vi får tilslutning fra alle samfunnslag.

Begrepet Folkestyre.

„Folkestyret“ idag er et minoritetsstyre!

Folkestyre fikk vi i 1814, partistyre først i 1884.

Stortingspraksis har fratatt Kongen og Regjeringen all den makt grunnloven tillå dem.

Grunnloven forutsetter at viktige avgjørelser skal skje i statsråd hos Kongen og i Stortingssalen, ikke rundt i korridorene.

Vi er lei av partipolitikkens løftebrytere.

Partipolitikk og splid = høiere skatter.

Ingen stortingsmann eller statsråd har myndighet og ansvar. N. S. vil gi dem det.

N. S. vil selvsagt gjennomføre de nødvendige forandringer overensstemmende med grunnloven.

rud var blitt så tilspisset som dette, og at Kongen var gått frem som nevnt, så hadde man fått et valg om en enkel og lettfattelig sak, for eller imot revolusjonspolitikken og kanskje vi da hadde vært kvitt den for godt.

Ved siden av at vår forfatning på mange måter er blitt ødelagt under unionskampen av utenrikspolitiske grunner, er den også ved en etter min mening grunnlovsstridig praksis på mange måter satt ut av funksjon. Regjeringen er redusert til en stortingskomité som ikke vil og ikke tør ha ansvar. Statsrådene hos Kongen er rene paradeopstillinger hvor man endog forelegger Kongen trykte dokumenter foreynt med hans underskrift før underskriften på originalen er gitt, mens de virkelige avgjørelser treffes i anonyme konferanser og i forberedende statsråd. På samme måte som avgjørelser i Stortinget treffes i gruppe-møter og i korridorene. Alt dette er i strid med grunnlovens ånd. Grunnloven forutsetter at det skal være en regjering som regjerer og som ikke render i Stortinget og undersøker på forhånd hvad den skal foreslå og grunnloven forutsetter at Stortinget ikke skal være et herredsstyre som behandler alt men at de viktige ting blir forsamlet. Stortinget skal være en folkerepresentasjon med en klart begrenset opgavekrets.

Finansdebattene og budgettbe-handlingen er en typisk illustrasjon. Hvert år går Stortinget med gravens alvor gjennom de foreslåtte budjetter, hver minste post granskes og resultatet er år for år at regjeringens forslag praktisk talt vedtas. Avvikelsene er gjerne brøkk-deler av pro mille av totalbudget-tet. I parlamentarismens hjemland vil ingen regjering finne sig i dette, for hvorledes skal en regjering kunne administrere når Stortinget binder den på hender og føtter. At dette system må være galt vil hver velger kunne danne sig en mening om når han ser at alle partiene før valgene lover lavere budjetter og mindre skatter mens resultatet år for år er høiere budjetter og høiere skatter.

I disse spørsmål er Nasjonal Samlings nærmeste mål å hitføre en bedre praksis. Hertil kreves ingen lov- eller grunnlovsforandringer. Vi vil forlange av regjeringen at den har ansvar, at den fremlegger det den synes er riktig uten å skjele til hvad Stortinget vil gjøre, at man oppløser dette gjensidige forsikrings-selskap som idag består mellom statsråder og stortingsmenn som leder til at man aldri får fatt i en ansvarlig person.

Nasjonal Samlings videre mål er å skape en bedre forfatning. For- andringene vil vi gjennomføre på den måte som grunnlovens paragraf 112 foreskriver.

Det fremgår klart av det jeg har sagt at det er uvidenhet eller usannferdighet når man beskylder oss for diktaturtendens. Så sterk som mulig vil jeg presisere at vi ikke ønsker noget diktatur mot et nasjonalt flertalls ønske. På den annen side er vi opmerksom på, at der består en latent fare for at der kan bli et revolusjonært flertall i Stortinget og vi er ikke redde for å innrømme at vi ikke vil føle oss forpliktet overfor et slikt flertall, fordi vi me-

ner det er i strid med forfatningen at revolusjonære politikere kan styre dette land.

Ennvidere mener vi at situasjo-nen kan komme til å utvikle sig slik som den har gjort i Tyskland og som det gjorde i Norge i 1905, at folkets flertall krever handling, kre-ver en sterk regjering som kan gå i spissen ved løsning av vanskelig-hetene og at et stortingsflertall i strid med folkeviljen kan stå hind-rende i veien. Det er med en slik situasjon for øie at jeg har sagt føl-gende ord som man særlig fra Høire har bebreidet mig, at i valget mellem Stortinget og landet vil ikke mange være i tvil selv om landets interes-ser skal håndheves av et diktatur.

Og jeg vil spørre enhver som ærlig tenker over den forutsetning spørsmålet inneholder: Vil du ikke heller velge landet enn Stortinget, på samme måte som du i 1905 valgte landet fremfor kongemakten. Jeg tror at ingen andre enn kanskje de profesjonelle celluser som lever av å være stortingsmenn, vil være i tvil om svaret.

VI. En meget viktig opgave er også en oprydning i den offentlige forvaltning, i statens og kommune-nes husholdning og budjetter. I 1913/14 utgjorde den antatte inn-tekst i landet 830 millioner og herav tok kommunene i skatt 60 millioner, og staten i direkte skatt 10 millio-ner, altså tilsammen 70 millioner, hvilket svarer til 8½ procent sam-skatt av den antatte inntekt. I 1930/31 (jeg har dessverre ikke hatt de siste tall for hånden, men de er sik-kert verre) var den antatte inntekt 2.200 millioner, hvorav kommunene tok 270 millioner i skatt og staten 78 millioner, tilsammen 348 millio-ner, hvilket svarer til 16 procent samskatt. Vi mener at denne skat-tebyrde er for stor og at de varige goder som folket får for skatteøk-ningen ikke står i forhold til de ofre som skatteøkningen betyr, spesielt når man så tar i betraktning at toll og andre byrder også er øket.

Før krigen var dessuten hver eneste kommune i Norge solvent, den klarte selv sine utgifter og be-talte sin gjeld regelmessig slik at kommuneobligasjoner blev ansett for papirer som umyndiges midler kunde anbringes i. Idag er forhol-det at over halvparten av landets kommuner, og antallet øker dag for dag, er fallitt, de betaler ikke len-ger på sin gjeld, de plyndrer sine innbyggere med de høiest mulige skatteprocenter og får ovenikjøpet endog bidrag fra staten til å holde det gående. Inntektsnivået, særlig på landsbygden faller stadig, mens utgiftsnivået holdes oppe, og ethvert barn må forstå at dette bærer galt avsted. Det er heller ikke vanskelig å forstå at arbeidsvilkårene for den del av befolkningen som bor under den slags forhold blir meningsløst vanskeliggjort og at næringslivet stagnerer.

I disse forhold kan man rydde op hvis man vil. Bl. a. må statens forvaltning rasjonaliseres, likesom statens forretningsdrivende virk-somhet må skaffes en ledelse som er uavhengig av politikk. Meget vil også være vunnet om fylkesadmini-strasjonene blev styrket og gitt en utvidet myndighet med tilsvarende ansvar.

Men vil man ut av uføret må

Såvel i 1905 som i Tyskland idag har folket krevet hand-ling.

10 procent samskatt:

N. S. program forbyr stat og kommunene å brandskatte folket ut over enhver rimelighet.

I 1913/14 var samskatten 8½ procent.

I 1930/31 var samskatten dob-belt så stor!

I 1914 var hver eneste kom-mune solvent. — Norge tjente sig rik på krigen. — Men al- likevel er nu over halvdel av våre kommuner fallitt. Spør om ikke systemet er feilaktig!

Det kan ikke bli brukbare ar-beidsvilkår lenger i slike kom-muner, næringslivet må stag-nere.

Statens forvaltning.

Statens forretningsdrivende virksomheter.

Fylkesadministrasjonen.

Solve systemet er blitt et avguds-billede.

Landbrukskrisen.

Årsaker: Overbeskatning. Prisfall under det lønnsomme. Pengepolitikken.

Følger: Tvangsauksjoner. 6568 i 1932, ulykker og uro.

N. S. og bygdefolkets krisehjelp.

Krisehjelpen har sin rot i konservativ politikk. Bønderne skal ikke uforskyldt fratras sin eiendomsrett til gården.

Krisehjelpen kunde blitt hol-sjevistisk hvis ikke N. S. hadde fått brakt den på rett kjøp.

Krisen skal ordnes etter lov-lige linjer, men der skal set-tes plan og fart i det!

man også våge å gå til angrep på de avgudsbilleder som parlamentarismen har opstillet og som selv de partier som burde vite bedre enn u er med på å tilbe og ofre til.

VII. I forbindelse med disse spørsmål vil jeg gjerne nevne den krise som herjer våre landdistrikter. Den skyldes flere ting, blandt annet den overbeskatning som pågår, men dernæst prisfallet på landmannsprodukter som gjør at bonden får mindre for sine varer enn han må betale for de ting han kjøper, og endelig den pengepolitikk som har vært ført her i landet, først inflasjonen med fall i pengeverdien, og senere kronestigningen.

Denne krise på landet får sitt uttrykk i et skred av tvangsauksjoner. Antallet har steget år for år. I 1932 var antallet av stedfestede tvangsauksjoner på landet 6568, mens antallet av begjærte tvangsauksjoner var oppe i næsten 23.000. Det er ikke vanskelig å tenke sig den sum av ulykke, av utrygghet og uro som ligger bak disse tall, og det er forklaringen til bevegelser som Bygdefolkets krisehjelp. I andre land har man under lignende forhold fått noksamt samme slags bevegelser. Det er bevegelser som man kanskje kan være uenig i, men som man dog må forstå har sin rot i konservativ følelse, nemlig den å bevare eiendomsretten for bonden.

Nasjonal Samling er blitt bebreidet at den har innlått sig med Bygdefolkets krisehjelp. Men jeg vil be om hver tenke over situasjonen. Her er en bevegelse av fortvilte bønder som er tilfals for den som lover å hjelpe dem, som står på nippet til å gå over i Arbeiderpartiet, som særlig hadde sine garn ute efter dem. Denne bevegelse har Nasjonal Samling innfanget for den borgerlige front. N. S. har avkrevet av Krisehjelpen at den offentlig måtte ta avstand fra de revolusjonære partier og den har lovet ikke å bruke ulovlige midler, mens Nasjonal Samling på sin side har lovet å arbeide for å rotfeste de oprevne forhold på landet. Vi har funnet det riktig å gjøre dette både fordi vi anser det for nødvendig å rotfeste de oprevne forhold på landet — det blir ikke orden hverken i industri, handel eller pengevesen før det er gjort — og fordi vi så den sorte fare som lå i en allianse av et revolusjonært arbeiderparti med en fortvilet bonde-reising.

Mange utlegger dette dit at man i Nasjonal Samling tenker på å opheve gjelden for bønderne. I det hele tatt må vi dessverre finne oss i at folk resonerer som om vi ikke kjente lov og rett her i landet, og at vi ovenikjøpet var ufornuftige. Krisen på landet vil vi ordne efter lovlige linjer og vi vil bringe plan og fart inn i arbeidet. Det statistiske Centralbyrå har foretatt en undersøkelse av gjeldsbelastningen på landet efter en representativ metode og er kommet til en avskrekken-de høi forgjeldelse i de distrikter hvor man ikke har holdt fast ved naturhusholdningen. Tallene varierer i de enkelte distrikter men de kan sammenfattes i at av 150.000 gårdbrukere antas næsten 40.000 å ha en gjeldsprocent på 75 procent og derover.

Den måte disse forhold idag gjøres op på er ved tvangsauksjoner.

Det er en opgjørmåte som heller ikke er tilfredsstillende for kreditor. Og enhver forstår at også eiendoms-prisene faller når så mange eiendommer utbyr tilsalgs i så vanskelige tider.

Vi mener derfor at både kreditor og debitor er tjent med at man også finner andre veier til avviking, men vi er selvfølgelig opmerksom på de grenser som lovgivningen setter og at man ikke kan frata en kreditor hans rett til vederlag. Vi mener imidlertid at der må kunne finnes en ordning hvorefter kreditor skaffes verdien av sitt pant uten at eieren fordrives. Hertil vil i første rekke kreves et smidig og effektivt gjeldsordningsinstitutt som kan inngå frivillig overenskomst med kreditorene. Instituttet skaffer kreditor den fordel at han får sine penger frigjort, og debitor den fordel at gjelden gjøres op i forhold til pantets verdi. Det vil forståes at et slikt institutt er et konverteringsinstitutt som i og for sig ikke krever økede pengemidler.

VII. Blandt meget annet beskyldes det også Nasjonal Samling for å være et socialistisk parti til tross for at vi kanskje meget sterkere enn noget annet parti inntar et individualistisk standpunkt, hevder den dyktiges rett til å avansere, at skolen innstilles på dette og at lønninger og tariffen bygges herpå. La oss da slå fast hvad socialisme er. Socialisme er intet annet enn ophevelse av den individuelle eiendomsrett og innførelse av kollektiv eiendomsrett og kollektiv arbeidsordning.

I motsetning hertil står det på Nasjonal Samlings program at partiet vil „sikre en utstraks frihet for personlige tiltak og eiendomsrettens ukrenkelighet." Det er vel tilstrekkelig til å igjendrive påstanden.

VIII. Der kunde ennå være mange ting til, men jeg vil innskrenke mig til å nevne to ting som jeg anser for særlig viktige, nemlig Nasjonal Samlings forhold til arbeidsløshetsspørsmålet og til arbeidspørsmålet i sin alminde-lighet.

Har man det syn på krisen som vi har, tror man at de såkalte gode tider fra før krigen ikke vil komme igjen i samme omfang som dengang, så vil ens syn på arbeidsløsheten bli anderledes enn den var under tidligere krisetider. Man kan da ikke stole på at en oppgangskonjunktur vil komme til å opsluke ledigheten men at det må spesielle tiltak til. Undersøker man spørsmålet nærmere vil man finne at man både i enkelte distrikter og i enkelte fag har en overbefolkning i forhold til det antall faget nu kan beskjeftige. Det er f. eks. tilfelle i skogsbygdene med hensyn til skogsarbeiderne og nye metoder spesielt på transportens områder og skogens tilbakegang vil bevirke at man ikke kan få alle fullt beskjeftiget selv om konjunkturere skulde bli gunstige. På samme måte er det i fiskerierne og vel i endel av vår industri. Det skal i denne forbindelse huskes at vi i tidligere krisetider eksporterte våre ledige folk til Amerika og Kanada,

Tvangsauksjoner er ingen god og naturlig måte å gjøre op på.

Vi trenger et gjeldsordningsinstitutt fordelaktig for såvel kreditor som debitor.

N. S. og socialisme:

Socialisme vil si: eiendomsrettens avskaffelse. Kollektive avtaler. Alle mennesker er like.

N. S. bygger på eiendomsretten, det private initiativ, på lønn efter dyktighet, på differensiert skoleordning m. v.

N. S. og arbeidsløshetsspørsmålet.

Man må ta konsekvenser av at arbeidsløsheten synes å være permanent.

Ofta er der en ren overbefolkning som selv ikke en høikonjunktur vil kunne skape arbeid til.

I tidligere krisetid kunde man utvandre, men selv det er stengt!

DER KREYES: Et statsstyre med tillit, øket rettsikkerhet, slutt på arbeidskampene, revurdert forsorgslovgivning.

Setter man derfor ikke inn et aktivt arbeide mot arbeidsløsheten, vil man måtte regne med, som man faktisk gjør i enkelte distrikter i Norge alt, å måtte forsørge de ledige inntil en nedgang i fødselsantallet eller en økning av dødeligheten ordner op i det hele.

Botemidlet mot arbeidsløshet er et kompleks av forskjellige ting. Der skal både sympati og fasthet til. For det første vil en øket tillid til styret og en bedre rettsikkerhet stimulere den normale virksomhet og bevirke at den opsluger ledige krefter, og for det annet vil ophevelse av klassekampen og organisasjon av arbeidernes og arbeidsgivernes samarbeide skape fred og øket virksomhet. Men dernæst mener vi at også forsorgslovgivningen må revideres slik at den ikke som tilfellet i stor utstrekning er nu, konserverer arbeidsledigheten og hindrer befolkningens sirkulasjon. Forsorgsordningen som den nu er skaper caser hvor den understøttede får bedre vilkår enn den normalt beskjeftigede i ugunstige distrikter, og den omstendighet at understøttelse ydes til arbeidsføre uten at disse presterer noget vederlag, er uheldig.

Videre mener vi at særlig den arbeidsledige ungdom som ikke har hatt anledning til å gjøre normalt arbeide, bør organiseres i en arbeidstjeneste eller civil verneplikt med det mål å lære dem å utføre arbeide, f. eks. veibygning og annet. Alt dette er mere eller mindre erstatning for den understøttelse som nu gis, og vil kunne finansieres av de samme midler.

Imidlertid blir det utvilsomt mange igjen og for dem er det ingen annen utvei enn å lave en effektiv koloniseringsplan, å skape et innenriks Kanada. Det er gjort endel for bureisning i Norge, men vi har følelsen av at det ikke er organisert på den beste måte og slett ikke i sammenheng med andre botemidler mot arbeidsløsheten. Ved opdyrking av ny jord skaffes varig ny virksomhet. De innvendinger som har vært anført i England av handelsminister Runciman mot statsbevilgninger til arbeidsledighet, fører ikke frem her, fordi de engelske bevilgninger blev gitt til veibygning og andre forbruksformål, mens nydyrking hos oss er kapitalanlegg som gir fremtidig inntekt. Våre landbrukskyndige mener at vi bare står ved begynnelsen av landets opdyrking, og at det er mere dyrkbar mark i landet enn den som alt er dyrket. Hvor meget bedre er Norge forsåvidt ikke stillet enn f. eks. Holland og Danmark, hvor meget lettere skulde det ikke være å løse planen her enn i disse land. Vi mener at det er en spesiell statsoppgave å ta op dette og å innordne kommunenes forsorgspolitik under staten med det mål å fjerne arbeidsledigheten i løpet av en bestemt årrekke.

N. S. og arbeidspørsmålet:

Arbeidspørsmålet er to ting:
I. Den revolusjonære politikk og
II. Arbeidernes berettigede krav.

IX. Så var det tilslutt arbeider-spørsmålene. Disse har idag to sider. For det første hvorledes man skal forholde sig til den revolusjonære politikk som ikke i og for sig har noget med arbeidspørsmålene å gjøre, og for det annet hvordan man skal forholde sig til arbeidernes berettigede krav.

Den revolusjonære bevegelse kan vi ikke forhandle med. Den som vil

bo i Norge, må efter vår mening anerkjenne fedrelandet. Den som vil styre, må anerkjenne loven. Man kan ikke samtidig være revolusjonær og konstitusjonell, likesom man ikke kan komme til forhandlinger med en revolver i baklommen. Vi mener derfor at når f. eks. kommunistpartiet, efter hvad stortingsflertallet har uttalt i Quisling-saken, bevislig har gått i fremmed makts tjeneste, så må dette ha følger for partiet, overensstemmende med Grunnlovens § 53 c.

De borgerlige partier har vært slappe på dette punkt. De har fraternisert med fienden. Bonderegjeringen sendte Edv. Bull til Genf og Alfred Madsen er satt inn i styret for Norges Bank. Dette er vi uenig i.

På den annen side mener vi at det borgerlige samfund må innføre en ny, positiv arbeiderpolitikk. Det har vi gitt uttrykk for i den bestemmelse i vårt program at fag- og næringsorganisasjonene skal innordnes i forhold til staten, at arbeidsgiverne og arbeidernes rettigheter og plikter skal lovfestes og at man skal finne former for arbeidernes adgang til å bli medeiere i kapitalen.

Når arbeiderpartiene idag er revolusjonære til tross for at flertallet av arbeiderne ikke er det, og når de støtter sine organisasjoner til tross for at de vel ofte synes at de har lite igjen for sine ofre, så kommer det av at de ikke har tillid til det borgerlige samfund og til den politikk de borgerlige fører overfor arbeiderne. Det er beklagelig, men det har sin historiske forklaring. Vi bøter her for liberalismens synder. Til tross for at det borgerlige samfund ved arbeiderbeskyttelseslovgivningen har lempet på de verste mangler, har samfundet ikke kunnet slippe den liberalistiske tankegang, at arbeidere og arbeidsgivere er fiender, den samme tankegang som arbeiderorganisasjonene bygger på. Og det borgerlige samfund har legalisert kampene mellom dem. De føres mellom en arbeidsgiverorganisasjon og en arbeiderorganisasjon som mektige stater i staten. Det er faktisk kommet så langt at en arbeider ikke kan snakke med sin arbeidsgiver eller en arbeidsgiver med sine folk uten gjennom organisasjonene, omtrent som ektefeller som er uvenner bare kan forhandle gjennom sine advokater. Jo lenger tid der går, desto større interesse får disse mektige organisasjoner i å bevare denne tingenes tilstand. En mengde mennesker lever av kampen, men omkostningene betales av de arbeidere og av de bedrifter som i grunnen hører sammen, og kampene leder til å uthule deres og hele samfundets økonomi.

Her mener vi at staten må gripe inn. Den må overta beskyttelsen av arbeiderne og gjøre fagorganisasjonene til åpne og upolitiske korporasjoner og helst gjøre arbeidsgiverorganisasjonen overflødig. Den må sikre arbeiderne retten til avancement i bedriften og en rimelig andel i overskuddet. Den må med andre ord fjerne kampen innenfor bedriften.

Saklig sett er der ingen vanskelighet ved å yde arbeiderne all fornøden beskyttelse uten nogensomhelst omkostninger for dem og å spare samfundet for de enorme tap

N. S. forhandler ikke med den revolusjonære bevegelse.

Partipolitikkerne fraterniserer med fienden.

N. S. vil en ny positiv arbeiderpolitikk.

Arbeiderpartiene er revolusjonære, men ikke arbeiderne.

Staten må overta beskyttelsen av arbeiderne, og arbeiderne må slippe fagforeningskontingenten.

Arbeiderne må ha rett til
avansement som andre menne-
sker, og rett til rimelig andel
i overskuddet.

som arbeidskampene medfører. Men politisk vil det nok møte motstand fra samtlige eldre partier, men det får ikke hjelpe.

Efter vår mening er dette den aller største opgave som et nytt parti har å arbeide for, og målet kan nåes hvis man vil det og har tro på saken.

Vi som idag er tilsluttet Nasjonal Samling, har hver enkelt av oss forlatt våre gamle partier. Nogen er kommet fra Høire, andre fra

Bondepartiet, og enkelte fra Arbeiderpartiet.

Vi opfordrer alle som er enig i våre synspunkter, å slå sig sammen med oss i arbeidet for på tvers av partiene å finne en rettferdig og rimelig løsning av de mange vanskelige problemer, til beste for oss alle og til gagn for vårt land.

For Norge

Med Nasjonal Samling!

Borgere og arbeidere får bryte
med sine gamle partier og
sammen skape det nye: N. S.

Arbeidets LOV

*En tale
på Youngstorvet.*

Av

advokat

J. B. HJORT

I.

Nasjonal Samlings ene hovedmål er avskaffelse av klassekampen, det annet avskaffelse av partiuvesenet. I dette foredrag skal førstnevnte spørsmål behandles.

Nasjonal Samlings program punkt 11 bestemmer:

„Lockout og streik forbys. En arbeidets lov fastsetter arbeidsgivernes og lønnsnottagernes rettigheter og plikter, deres innbyrdes samarbeid og bestemmer hvorledes interessetvister i arbeidslivet skal avgjøres. For å verne om bedriftene og deres funksjoner og arbeidere mot misbruk, endres også børs- og aksjelovene, og ledelsens personlige ansvar skjerpes”.

II.

Aftenposten skrev for en tid siden at Høire var det eneste borgerlige parti som anerkjente streikeretten. Høire mener her å stå på samme linje som Folkets Hus, som også krever streikeretten anerkjent. Høires forutsetning er imidlertid da at også lockoutretten anerkjennes, og Folkets Hus er nødt til å gjøre det samme. Arbeidsgiverforeningens rett til ved lockout å kaste arbeiderne på gaten er jo i virkeligheten den logiske forutsetning for Folkets Hus' virke og kravet til arbeiderne om at de skal betale kontingent.

Selvom imidlertid Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen står på samme linje, ja er avhengig av hverandres eksistens, — på samme måte som to sakførere i en liten by er avhengige av hverandre som motparter, vil ikke de enkelte arbeidere anerkjenne retten til lockout. De føler instinktmessig at det er noe galt i en samfundsordning som tillater at de kastes på gaten i en lockout. Man ser eksempler på at arbeiderne føler slik under enhver storkonflikt, og man må derfor ha grunn til å tro at de leter etter en annen løsning. Hvis det er tilfelle så må imidlertid også arbeiderne

opgi sin streikerett, som for øvrig er en besynderlig „rett”, en rett til å ruinere sig selv og sine hjem og de bedrifter en lever av. Lockout og streik er angreps- og forsvarsmidler. Det er ulogisk å tillate det ene og nekte det annet. Vil man fjerne lockout, må man fraskrive sig retten til streik. Man må da i det hele søke å få bort hele kampen i samfundet.

III.

For å forstå denne kamp i samfundet, må man gjøre sig klart hvordan man er kommet dit man nu står, hvor den borgerlige stat med tilslutning av arbeidsgivernes og arbeidernes organisasjoner aksepterer kampen på arbeidsplassen som en slags normaltilstand, som endog legaliseres i arbeidstvistloven.

Den økonomiske retning som kalles liberalkapitalismen skapte i forrige århundre på det tekniske og økonomiske område store fremskritt, men førte på det sosiale område til ytterst beklagelige forhold. Enhver som grubler over årsakene til arbeiderbevegelsens fremmarsj, helvetene i Vest-Europa i midten av forrige århundre. Den borgerlige stat var imidlertid selv gjennomsyret av den liberalkapitalistiske tenkemåte. Den var en arbeidsgiverstat som trodde på „kreftenes frie spill” og på at „alles kamp mot alle” vilde gi det beste resultat for samfundet. Den glemte at det er en stats primære oppgave å skape orden og pleie rettferdighet slik at den sterkere ikke gis rett til å utnytte den svakere. Da den borgerlige stat forsmøtte denne oppgave, måtte det angrep mot arbeiderklassen som liberalkapitalismen blev oppfattet som, naturlig nok besvares med et tilsvarende forsvar, ti i en stat med en ensartet befolkningssammensetning kan en varig undertrykkelse av visse klasser overhodet ikke tenkes. Det kan kun skje i land hvor overklassen ikke bare er rikere, men også intelligente og rasemessig sett mere høit-

stående enn underklassen. Da disse forutsetninger ikke var til stede i Vest-Europa, måtte følgen av liberalkapitalismen bli klassekamp. Da den borgerlige stat ikke beskyttet dem, skapte derfor arbeiderne sine egne forsvarsmidler ved dannelsen av fagforeningene. Det var samfundsmessig sett riktig at dette blev gjort, fordi det i det lange løp ikke er til samfundets gagn at én klasse bedrer sine kår ved å forringe andre klassers.

Arbeidernes organisasjoner var til å begynne med nasjonalt innstillet, men etterhvert blev de erobret av den internasjonale marxisme. Arbeiderorganisasjonene var typiske kamporganisasjoner. Derfor kunde de kreve av sine folk at de så å si alle skulde stå på geled og gå like langt frem eller om nødvendig like langt tilbake, at alle skulde tjene like meget eller like lite, at f. eks. arbeiderne på Rjukan skulde gå til konflikt for å støtte noe som var dem så fjernt som skredderne i Oslo, og at alle arbeiderne skulde betale kontingenter til dekning av utgiftene ved den generalstab som Landsorganisasjonen skulde være, og dessuten krigsomkostningene i arbeidskampene. Den dugelige måtte ofre for å hjelpe den mindre dugelige, fordi tariffene måtte være ensartet av frykt for misbruk fra kapitalens side.

Det er i og for sig klart at en slik kampstilling i næringslivet er tapbringende for alle parter og må opfattes som en overgangstilstand. Og det er vel kun industriens enorme utvikling og økede lønnsomhet som har gjort at arbeidernes kår tross alt har kunnet bedres.

IV.

På samme måte som liberalkapitalismen skapte arbeiderbevegelsen, har den borgerlige parlamentarisme skapt Arbeiderpartiet. I og med at det blev av betydning også for næringspolitiske spørsmåls løsning å ha innflytelse i landets styre, må-

te arbeiderne naturlig nok innse nødvendigheten av å skape et arbeiderparti og derigjennom å gi sine krav ytterligere ettertrykk. Her ved blev imidlertid kampen fra arbeidsplassen også ført inn i staten. På samme måte som man hadde fått arbeidsgiverorganisasjoner i kampstilling til arbeiderorganisasjoner, fikk man etterhvert et helt tilsvarende krav om en borgerlig samling mot Arbeiderpartiet. Denne kamp om samfundsmakten er blitt ytterligere skjerpet ved at arbeiderbevegelsen er blitt erobret av den internasjonale marxisme som er noe helt annet enn selve arbeiderbevegelsen, og som er blitt en stadig fare for vår kultur og vårt lunds selvstendighet.

Innenfor arbeiderbevegelsen får man da den faglige retning representert ved fagforeningene og Landsorganisasjonen, og den politiske retning representert ved Arbeiderpartiet. Etterhvert utvikler det sig så dit at det politiske arbeiderparti blir høyeste instans og underlegger sig alle faglige organisasjoner. Følgen blir at også fagforeningene blir politiske og undergis Arbeiderpartiets kommando, at streik og tariff blir politiske handlinger, at anderledes tenkende medlemmer ekskluderes osv. I hvilken grad politikken innenfor arbeiderbevegelsen dominerer over de faglige interesser, ser vi klart Tranmøls triumf over fagforeningsmannen Hallvard Olsen.

V.

Den løsning som Arbeiderpartiet selv peker på, er på det økonomiske område: sosialisering, statskapitalisme, og på det politiske område den styreform som populært kalles „proletariatets diktatur”.

Ser man på den økonomiske side av saken er statskapitalismen den verste form for kapitalisme som overhodet kan tenkes. Nu er dog sta-

ten til en viss grad utenfor striden og kan i noen utstrekning pleie objektiv rettferdighet. Men hvis staten også blir „overkapitalisten”, så vil arbeiderne få en arbeidsgiver som ikke bare som nu har hånd om deres fortjeneste, men også har hånd om lovgivning, politi og domstoler, og vil kunne bruke disse statens maktorganer til støtte for sine kapitalistiske interesser. Arbeiderne vil kanskje si at når deres egne folk kommer inn i statens styre, så vil statskapitalistene ikke misbruke sin makt på denne måte, men det har de ingen garantier for. Arbeiderne tror ikke på de avskrekkende eksempler i denne retning fra Russland, men de kan jo i vårt eget land se på f. eks. de kooperative bedrifter. Er ikke disse minst like „kapitalistisk” innstilte som privat ledede bedrifter? Har ikke arbeiderne i privat ledede bedrifter ofte bedre arbeidsforhold enn folkene i disse allerede sosialiserte virksomheter?

Statskapitalismen har også en annen fare, nemlig den at næringslivet underlegges byråkratiet. Enhver arbeider vet at det ikke er hver manns sak å få en bedrift i gang, at det for hver bedrift som lykkes, er flere som mislykkes, at ethvert tiltak på dette område må utsettes for livets prøve. Om noe sted så er i all fall her den enkeltes dugelighet av avgjørende betydning. Det er derfor ikke nok å se på det arbeidsliv vi har idag, vi må også tenke på det som skal komme imorgen og i senere dager, og vi må da på grunnlag av de erfaringer som statlige og kommunale bedrifter gir oss, se at et byråkratisk ledet næringsliv ikke vil være skikket til å bedre arbeidernes kår.

Ser vi så på sakens politiske side, på følgen av „proletariatets diktatur” for å bruke et slagord, så er det tåpelig å tro at man herved vil få den fred i samfundet som i grunnen alle lengter etter. I virkeligheten er dette bare å bytte sete. Den som før var under, skal nu komme ovenpå og omvendt. Det kan være morsomt for de som har fordel av det i øieblikket, men samfundsmessig sett er det uten interesse. Dertil kommer at de som undertrykkes av proletariatet ikke vil finne sig i denne uverdige tilstand like så lite som proletariatet selv i sin tid fant sig i den. De vil reise en ny klassekamp, de vil spør-

re med hvilken rett arbeiderne skal ha alle fordeler i det nye samfund, og på den måte vil vi ha kampen gående til evig tid.

VI.

De veier som marxistene peker på, fører derfor ikke frem. Løsningen ligger ikke i skjerpet kamp eller i erobring av samfundsmakten, men samarbeid og solidaritet. Arbeiderne har selv gitt de andre stender beviset på den kraft som ligger i solidaritet. Denne solidaritet omfatter idag kun deres egen klasse. Er ikke tiden nu kommet til å gå videre og utvide solidaritetstanken til også å omfatte de andre klasser i samfundet med det mål å skape et samfund som virkelig er solidarisk? Om noen skulde ha forståelse av dette, måtte det vel være arbeiderne. Vi ser i disse dager at det opprettes komiteer mot krig, som arbeiderne oppfordres til å støtte. Vilde det ikke være rimeligere å opprette komiteer mot klassekrig? Kan vi overhodet tenke oss å holde fred med andre nasjoner, så lenge vi ikke makter å holde fred med våre egne landsmenn?

Den grunnleggende idé i Nasjonal Samlings program er kravet om solidaritet mellom mennesker og mellom klasser, og hvad spesielt arbeiderspørsmålet angår, bygger våre forslag på solidaritetens bud. Vi har gitt uttrykk for dette i det foran citerte punkt II som først av alt krever at lockout og streik skal forbys. De nuværende ledere av kamporganisasjonene vil sikkert skrike op i den anledning og kalle det et inngrep i arbeidernes og arbeidsgivernes erhvervede rettigheter, nøiaktig på samme måte som lederne for de gamle settefeider i sin tid skrek op da staten tok retten i sin hånd og forbedt privat rettspleie. Men likesom vi idag vilde finne en privat settefeide med blodhevn og lignende barbarisk, vil man i fremtiden komme til å finne at den måte å løse arbeidstvistigheter på som vi bruker, er omtrent den mest barbariske man kan tenke sig. Ved den undergraver arbeiderne selv den bedrift de lever av og bedriften den arbeidsstokk som den er avhengig av, og uansett hvem av partene som vinner i det enkelte slagsmål, medfører kampen tap for begge.

Vi mener videre at Arbeids-

giverforeningen bør oppheves. Den er nemlig ingen faglig organisasjon, men utelukkende en kamporganisasjon. Arbeidernes faglige organisasjoner derimot skal beholdes, men de skal gjøres åpne. Alle som tilhører samme fag, skal være medlemmer, og de skal være upolitisk ledet. Nasjonal Samling har tatt til orde for opprettelsen av et næringsting. Det forutsetter at alle mennesker i dette land går inn i de faglige organisasjoner som deres næring henviser dem til, og at alle disse faglige organisasjoner tilsammen skal ha et møtested i næringstinget.

Når kamporganisasjonene på denne måte avvikles og klassekampen opphører, vil arbeidernes kontingent til fagforeningene kunne reduseres til et minimum. Det er ingen grunn til at en arbeiders kontingent til en fagforening skal være større til Sakførerforeningen, snarere tvertom på grunn av det større medlemstall i fagforeningen.

Systemet med tariffer enn f. eks. en sakførers kontingent bør opprettholdes, men de bør gjøres mere elastiske enn nu er tilfelle, og det kan gjøres når kampmomentet fjernes. På samme måte som den der har aksjer i en god bedrift får større dividende enn den som har aksjer i en mindre god, bør også en arbeider som er ansatt i en god bedrift få større lønn enn en som er ansatt i en svakere. For på samme måte som aksjonærer ved å vise resignasjon med hensyn til dividendens størrelse er med på å bygge op bedriften og dermed sikre den fremtidige dividende, vil arbeiderne ved moderate lønnskrav være med på å bygge op nye bedrifter og dermed sikre sitt fremtidige levebrød. Det forutsetter imidlertid andre opsigelsesregler for arbeiderne enn de man nu har, ellers vil de si at profitten går i kapitalistens lomme, og hvorfor skulde man ikke kunne det, på samme måte som man allerede delvis har det for funksjonærene. Opsigelsestidens lengde bør være avhengig av tjenestetidens lengde, og veltjente arbeidere bør ha rett til pensjon av bedriften. På samme måte bør det også være full anledning for den dugelige arbeider til å få høyere lønn enn den mindre dugelige, idet den nuværende ordning, som trekker efter sig at en

fagarbeider får sin topplønn i 25 års alderen, må lede til stagnasjon. Tvistigheter mellom arbeiderne og bedriften må løses ad rettslig vei og ikke som nu ved en maktkamp, ved streik og lockout. Allerede nu er man kommet så langt at rettstvister mellom dem ikke løses ved disse barbariske midler, men ad rettslig vei ved arbeidsretten. Det står da faktisk bare igjen å løse de interessestvistigheter som oppstår i forbindelse med opprettelse og fornyelse av tariffene. Kan man fjerne den politiske innflytelse i fagorganisasjonene, er det ingen grunn til å tvile på at ikke også disse interessestvister kan løses f. eks. ved voldgiftsmenn som blir opnevnt av staten. Bedriftene måtte da være pliktige til å fremlegge sine bøker for voldgiftsmannen for at denne kan bedømme om bedriften kan betale f. eks. en forlangt lønnsforhøielse. Eventuelt måtte en omvistet lønnsforhøielse kunne utsettes til regnskapsårets utgang mot at denne blev gitt prioritet foran en dividende over det vanlige. Voldgiftsmannen bør opnevnes for begrensede områder, f. eks. for verkstedsindustrien innenfor et enkelt distrikt og bør virke permanent. Han vil da få anledning til å følge de enkelte bedrifter og vil lære hvilke bedriftsledere han kan stole på og hvilke han må se på med mistanke og på samme måte med fagforeningsfolkene. Voldgiftsmennene må løse tvistespørsmålene hvis partene ikke kan bli enige, og selv være ansvarlig for sine avgjørelser. Den nuværende megling er i virkeligheten ofte spilltekeri og forhalning. Når partene vet at voldgiftsmannen i siste instans må avgjøre tvisten vil de etterhvert lære sig til å bli enige. Ved bedømmelsen av hele dette spørsmål om tvungen løsning av interessestvister, bør man holde sig for øie at disse tvister regelmessig gjelder en mindre del av det samlede mellomværende mellom partene. Tenker man sig hele det kontraktmessige mellomværende mellom bedriftene og arbeiderne ilustret ved tallet 100 pst., så vil tvisten som regel bare omfatte en mindre del av mellomværendet, f. eks. et lønnstillegg på noen prosent, mens alt det annet står fast som en selvsagt ting. Av hensyn til denne mindre del er det arbeidskampene føres, og det er derfor intet annet enn svindel når det sies

i agitasjonen at slike kamper gjelder hele kontrakten eller endog arbeidernes dyreste menneskerettigheter.

VII.

Vårt program krever at bedriftslederens ansvar skal skjerpes. Idag er han formelt kun en tjener for den kapital som eier bedriften, og bedriften er formelt kun en bunke verdipapirer som eierne kan dele uansett hvordan det går ut over de folk som bedriften beskjeftiger. Etter vår mening er bedriften ikke et formuesobjekt, men et levende vesen som ikke bare skal gi de folk lønn og dividende som idag arbeider i den og er interessert i den, men også kommende generasjoner. Vi hevder derfor at den bedriftsleder som lar seg true av sine aksjonærer til å utbetale dividende når bedriften ik-

ke kan konsolideres eller kan betale en rimelig arbeidslønn, ikke er skikket for sin stilling, men på samme måte er heller ikke den bedriftsleder skikket for sin stilling som lar seg true av en fagforening til å betale en arbeidslønn så høy at det går ut over bedriftens stilling og konkurranseevne. Bedriften står over både aksjonærene og arbeidernes og har også sin samfunsmessige side. Det er bedriftslederens oppgave å verne om bedriften, slik at den kan gjøre rett for sig både overfor samfundet, overfor kapitalen og overfor de folk som den beskjeftiger. En slik ny ansvarlighet for bedriftslederen forutsetter forandringer i aksje- og børslovgivningen, og i første rekke et edlere syn på bedriftslederens oppgave, både hos ham selv og de

folk han samarbeider med. En bedrift kan ikke drives parlamentarisk, derfor er de gamle forslag om bedriftsråd o. l. ubrukelige. Om noe sted må i all fall i bedriften føres prinsippet gjelde, men det må skje til fordel for alle interesserte parter, ikke som nu i første rekke til fordel for kapitalinteressen.

VIII.

Enhver vet fra sitt eget virke hva samarbeid betyr, hvor meget lettere det er å løse en oppgave hvis man samarbeider enn hvis man motarbeider hverandre. Det er ikke noe annet vi peker på, og det er innlysende at man i sin tid vil undre sig over at man i vår tid kunde tro at det kunde komme noe godt ut av å motarbeide hverandre.

De nuværende ledere i kamporganisasjonene vil sikkert komme

med alle slags innvendinger, men deres interesse ligger åpen i dagen. De er mellemmenn som lever av kampen, og som blir overflødige når kampen avblåses. Vi oppfordrer derfor enhver arbeider til å frigjøre sig fra den vane tenkning som de nuværende ledere forsøker å holde dem nede i, til selv å undersøke hvad Nasjonal Samling vil og til å dømme oss på et rettferdig og selvstendig grunnlag. Istedenfor den kamp som pågår mellom liberal kapitalismen og marxismen byr vi orden, istedenfor profitering på den ene side og trussel om diktatur på den annen byr rettferd, og istedetfor volusjon byr vi fred. Så får enhver velge som hans samvittighet og forstand byr ham.

J. B. HJORT.

Pris 10 øre.

Arbeidets LOV

*En tale
på Youngstorvet.*

Av

advokat

J. B. HJORT

I.

Nasjonal Samlings ene hovedmål er avskaffelse av klassekampen, det annet avskaffelse av partiuvesenet. I dette foredrag skal førstnevnte spørsmål behandles.

Nasjonal Samlings program punkt 11 bestemmer:

„Lockout og streik forbyes. En arbeidets lov fastsetter arbeidsgivernes og lønsmottagernes rettigheter og plikter, deres innbyrdes samarbeid og bestemmer hvorledes interessetvister i arbeidslivet skal avgjøres. For å verne om bedriftene og deres funksjoner og arbeidere mot misbruk, endres også børs- og aksjelovene, og ledelsens personlige ansvar skjerpes“.

II.

Aftenposten skrev for en tid siden at Høire var det eneste borgerlige parti som anerkjente streikeretten. Høire mener her å stå på samme linje som Folkets Hus, som også krever streikeretten anerkjent. Høires forutsetning er imidlertid da at også lockoutretten anerkjennes, og Folkets Hus er nødt til å gjøre det samme. Arbeidsgiverforeningens rett til ved lockout å kaste arbeiderne på gaten er jo i virkeligheten den logiske forutsetning for Folkets Hus' virke og kravet til arbeiderne om at de skal betale kontingent.

Selvom imidlertid Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen står på samme linje, ja er avhengig av hverandres eksistens, — på samme måte som to sakførere i en liten by er avhengige av hverandre som motparter, vil ikke de enkelte arbeidere anerkjenne retten til lockout. De føler instinktmessig at det er noe galt i en samfundsordning som tillater at de kastes på gaten i en lockout. Man ser eksempler på at arbeiderne føler slik under enhver storkonflikt, og man må derfor ha grunn til å tro at de leter etter en annen løsning. Hvis det er tilfelle så må imidlertid også arbeiderne

opgi sin streikerett, som for øvrig er en besynderlig „rett“, en rett til å ruinere sig selv og sine hjem og de bedrifter en lever av. Lockout og streik er angreps- og forsvarsmidler. Det er ulogisk å tillate det ene og nekte det annet. Vil man fjerne lockout, må man fraskrive sig retten til streik. Man må da i det hele søke å få bort hele kampen i samfundet.

III.

For å forstå denne kamp i samfundet, må man gjøre sig klart hvordan man er kommet dit man nu står, hvor den borgerlige stat med tilslutning av arbeidsgivernes og arbeidernes organisasjoner aksepterer kampen på arbeidsplassen som en slags normaltilstand, som endog legaliseres i arbeidstvistloven.

Den økonomiske retning som kalles liberalkapitalismen skapte i forrige århundre på det tekniske og økonomiske område store fremskritt, men førte på det sosiale område til ytterst beklagelige forhold. Enhver som grubler over årsakene til arbeiderbevegelsens fremmarsj, helvetene i Vest-Europa i midten av forrige århundre. Den borgerlige stat var imidlertid selv gjennomsyret av den liberalkapitalistiske tenkemåte. Den var en arbeidsgiverstat som trodde på „kreftenes frie spill“ og på at „alles kamp mot alle“ vilde gi det beste resultat for samfundet. Den glemte at det er en stats primære oppgave å skape orden og pleie rettferdighet slik at den sterkere ikke gis rett til å utnytte den svakere. Da den borgerlige stat forsømt denne oppgave, måtte det angrep mot arbeiderklassen som liberalkapitalismen blev oppfattet som, naturlig nok besvares med et tilsvarende forsvar, ti i en stat med en ensartet befolkningssammensetning kan en vanlig undertrykkelse av visse klasser overhodet ikke tenkes. Det kan kun skje i land hvor overklassen ikke bare er rikere, men også intelligentere og rasemessig sett mere heit-

stående enn underklassen. Da disse forutsetninger ikke var til stede i Vest-Europa, måtte følgen av liberalkapitalismen bli klassekamp. Da den borgerlige stat ikke beskyttet dem, skapte derfor arbeiderne sine egne forsvarsmidler ved dannelsen av fagforeningene. Det var samfundsmessig sett riktig at dette blev gjort, fordi det i det lange løp ikke er til samfundets gagn at én klasse bedrer sine kår ved å forringe andre klassers.

Arbeidernes organisasjoner var til å begynne med nasjonalt innstillet, men etterhvert blev de erobret av den internasjonale marxisme. Arbeiderorganisasjonene var typiske kamporganisasjoner. Derfor kunde de kreve av sine folk at de så å si alle skulde stå på geled og gå like langt frem eller om nødvendig like langt tilbake, at alle skulde tjene like meget eller like lite, at f. eks. arbeiderne på Rjukan skulde gå til konflikt for å støtte noe som var dem så fjernt som skredderne i Oslo, og at alle arbeiderne skulde betale kontingenter til dekning av utgiftene ved den generalstab som Landsorganisasjonen skulde være, og dessuten krigsomkostningene i arbeidskampene. Den dugelige måtte ofre for å hjelpe den mindre dugelige, fordi tariffene måtte være ensartet av frykt for misbruk fra kapitalens side.

Det er i og for sig klart at en slik kampstilling i næringslivet er tapbringende for alle parter og må oppfattes som en overgangstilstand. Og det er vel kun industriens enorme utvikling og økede lønnsomhet som har gjort at arbeidernes kår tross alt har kunnet bedres.

IV.

På samme måte som liberalkapitalismen skapte arbeiderbevegelsen, har den borgerlige parlamentarisme skapt Arbeiderpartiet. I og med at det blev av betydning også for næringspolitiske spørsmåls løsning å ha innflytelse i landets styre, må-

te arbeiderne naturlig nok innse nødvendigheten av å skape et arbeiderparti og derigjennom å gi sine krav ytterligere ettertrykk. Her ved blev imidlertid kampen fra arbeidsplassen også ført inn i staten. På samme måte som man hadde fått arbeidsgiverorganisasjoner i kampstilling til arbeiderorganisasjoner, fikk man etterhvert et helt tilsvarende krav om en borgerlig samling mot Arbeiderpartiet. Denne kamp om samfundsmakten er blitt ytterligere skjerpet ved at arbeiderbevegelsen er blitt erobret av den internasjonale marxisme som er noe helt annet enn selve arbeiderbevegelsen, og som er blitt en stadig fare for vår kultur og vårt lands selvstendighet.

Innenfor arbeiderbevegelsen får man da den faglige retning representert ved fagforeningene og Landsorganisasjonen, og den politiske retning representert ved Arbeiderpartiet. Etterhvert utvikler det sig så dit at det politiske arbeiderparti blir høyeste instans og underlegger sig alle faglige organisasjoner. Følgen blir at også fagforeningene blir politiske og undergis Arbeiderpartiets kommando, at streik og tariff blir politiske handlinger, at anderledes tenkende medlemmer ekskluderes osv. I hvilken grad politikken innenfor arbeiderbevegelsen dominerer over de faglige interesser, ser vi klart Tranmøls triumf over fagforeningsmannen Hallvard Olsen.

V.

Den løsning som Arbeiderpartiet selv peker på, er på det økonomiske område: sosialisering, statskapitalisme, og på det politiske område den styreform som populært kalles „proletariatets diktatur“.

Ser man på den økonomiske side av saken er statskapitalismen den verste form for kapitalisme som overhodet kan tenkes. Nu er dog sta-

ten til en viss grad utenfor striden og kan i noen utstrekning pleie objektiv rettferdighet. Men hvis staten også blir „overkapitalisten”, så vil arbeiderne få en arbeidsgiver som ikke bare som nu har hånd om deres fortjeneste, men også har hånd om lovgivning, politi og domstoler, og vil kunne bruke disse statens maktorganer til støtte for sine kapitalistiske interesser. Arbeiderne vil kanskje si at når deres egne folk kommer inn i statens styre, så vil statskapitalistene ikke misbruke sin makt på denne måte, men det har de ingen garantier for. Arbeiderne tror ikke på de avskrekkende eksempler i denne retning fra Russland, men de kan jo i vårt eget land se på f. eks. de kooperative bedrifter. Er ikke disse minst like „kapitalistisk” innstillet som privat ledede bedrifter? Har ikke arbeiderne i privat ledede bedrifter ofte bedre arbeidsforhold enn folkene i disse allerede sosialiserte virksomheter?

Statskapitalismen har også en annen fare, nemlig den at næringslivet underlegges byråkratiet. Enhver arbeider vet at det ikke er hver manns sak å få en bedrift i gang, at det for hver bedrift som lykkes, er flere som mislykkes, at ethvert tiltak på dette område må utsettes for livets prøve. Om noe sted så er i all fall her den enkelte dugelighet av avgjørende betydning. Det er derfor ikke nok å se på det arbeidsliv vi har idag, vi må også tenke på det som skal komme imorgen og i senere dager, og vi må da på grunnlag av de erfaringer som statlige og kommunale bedrifter gir oss, ro at et byråkratisk ledet næringsliv ikke vil være skikket til å bedre arbeidernes kår.

Ser vi så på sakens politiske side, på følgen av „proletariatets diktatur” for å bruke et slagord, så er det tåpelig å tro at man herved vil få den fred i samfundet som i grunnen alle lengter etter. I virkeligheten er dette bare å bytte sete. Den som før var under, skal nu komme ovenpå og omvendt. Det kan være morsomt for de som har fordel av det i øieblikket, men samfundsmessig sett er det uten interesse. Dertil kommer at de som undertrykkes av proletariatet ikke vil finne sig i denne uverdige tilstand like så lite som proletariatet selv i sin tid fant sig i den. De vil reise en ny klassekamp, de vil spør-

re med hvilken rett arbeiderne skal ha alle fordeler i det nye samfund, og på den måte vil vi ha kampen gående til evig tid.

VI.

De veier som marxistene peker på, fører derfor ikke frem. Løsningen ligger ikke i skjerpet kamp eller i erobring av samfundsmakten, men samarbeid og solidaritet. Arbeiderne har selv gitt de andre stender beviset på den kraft som ligger i solidaritet. Denne solidaritet omfatter idag kun deres egen klasse. Er ikke tiden nu kommet til å gå videre og utvide solidaritetstanken til også å omfatte de andre klasser i samfundet med det mål å skape et samfund som virkelig er solidarisk? Om noen skulde ha forståelse av dette, måtte det vel være arbeiderne. Vi ser i disse dager at det opprettes komiteer mot krig, som arbeiderne opfordres til å støtte. Vilde det ikke være rimeligere å opprette komiteer mot klassekrig? Kan vi overhodet tenke oss å holde fred med andre nasjoner, så lenge vi ikke makter å holde fred med våre egne landsmenn?

Den grunnleggende idé i Nasjonal Samlings program er kravet om solidaritet mellom mennesker og mellom klasser, og hvad spesielt arbeiderspørsmålet angår, bygger våre forslag på solidaritetens bud. Vi har gitt uttrykk for dette i det foran citerte punkt II som først av alt krever at lockout og streik skal forbyes. De nuværende ledere av kamporganisasjonene vil sikkert skrike op i den anledning og kalle det et inngrep i arbeidernes og arbeidsgivernes erhvervede rettigheter, nølaktig på samme måte som lederne for de gamle settefeider i sin tid skrek op da staten tok retten i sin hånd og forbedret privat rettspleie. Men likesom vi idag vilde finne en privat settefeide med blodhevn og lignende barbarisk, vil man i fremtiden komme til å finne at den måte å løse arbeidstvistigheter på som vi bruker, er omtrent den mest barbariske man kan tenke sig. Ved den undergraver arbeiderne selv den bedrift de lever av og bedriften den arbeidsstokk som den er avhengig av, og uansett hvem av partene som vinner i det enkelte slagsmål, medfører kampen tap for begge.

Vi mener videre at Arbeids-

giverforeningen bør oppheves. Den er nemlig ingen faglig organisasjon, men utelukkende en kamporganisasjon. Arbeidernes faglige organisasjoner derimot skal beholdes, men de skal gjøres åpne. Alle som tilhører samme fag, skal være medlemmer, og de skal være upolitisk ledet. Nasjonal Samling har tatt til orde for opprettelsen av et næringsting. Det forutsetter at alle mennesker i dette land går inn i de faglige organisasjoner som deres næring henviser dem til, og at alle disse faglige organisasjoner tilsammen skal ha et møtested i næringstinget.

Når kamporganisasjonene på denne måte avvikles og klassekampen opphører, vil arbeidernes kontingent til fagforeningene kunne reduseres til et minimum. Det er ingen grunn til at en arbeiders kontingent til en fagforening skal være større til Sakførerforeningen, snarere tvertom på grunn av det større medlemstall i fagforeningen.

Systemet med tariffer enn f. eks. en sakførers kontingent bør opprettholdes, men de bør gjøres mere elastiske enn nu er tilfelle, og det kan gjøres når kampmomentet fjernes. På samme måte som den der har aksjer i en god bedrift får større dividende enn den som har aksjer i en mindre god, bør også en arbeider som er ansatt i en god bedrift få større lønn enn en som er ansatt i en svakere. For på samme måte som aksjonærer ved å vise resignasjon med hensyn til dividendens størrelse er med på å bygge opp bedriften og dermed sikre den fremtidige dividende, vil arbeiderne ved moderate lønnskrav være med på å bygge opp nye bedrifter og dermed sikre sitt fremtidige levebrød. Det forutsetter imidlertid andre opsigelsesregler for arbeiderne enn de man nu har, ellers vil de si at profitten går i kapitalistens lomme, og hvorfor skulde man ikke kunne det, på samme måte som man allerede delvis har det for funksjonærene. Opsigelsestidens lengde bør være avhengig av tjenestetidens lengde, og veltjente arbeidere bør ha rett til pensjon av bedriften. På samme måte bør det også være full anledning for den dugelige arbeider til å få høyere lønn enn den mindre dugelige, idet den nuværende ordning, som trekker etter sig at en

fagarbeider får sin topplønn i 25 års alderen, må lede til stagnasjon. Tvistigheter mellom arbeiderne og bedriften må løses ad rettslig vei og ikke som nu ved en maktkamp, ved streik og lockout. Allerede nu er man kommet så langt at rettstvister mellom dem ikke løses ved disse barbariske midler, men ad rettslig vei ved arbeidsretten. Det står da faktisk bare igjen å løse de interessestvistigheter som oppstår i forbindelse med opprettelse og fornyelse av tariffene. Kan man fjerne den politiske innflytelse i fagorganisasjonene, er det ingen grunn til å tvile på at ikke også disse interessestvister kan løses f. eks. ved voldgiftsmenn som blir opnevnt av staten. Bedriftene måtte da være pliktige til å fremlegge sine bøker for voldgiftsmannen for at denne kan bedømme om bedriften kan betale f. eks. en forlangt lønnsforhøielse. Eventuelt måtte en omtvistet lønnsforhøielse kunne utsettes til regnskapsårets utgang mot at denne blev gitt prioritet foran en dividende over det vanlige. Voldgiftsmannen bør opnevnes for begrensede områder, f. eks. for verkstedsindustrien innenfor et enkelt distrikt og bør virke permanent. Han vil da få anledning til å følge de enkelte bedrifter og vil lære hvilke bedriftsledere han kan stole på og hvilke han må se på med mistanke og på samme måte med fagforeningsfolkene. Voldgiftsmennene må løse tvistespørsmålene hvis partene ikke kan bli enige, og selv være ansvarlig for sine avgjørelser. Den nuværende megling er i virkeligheten ofte spillfakteri og forhaling. Når partene vet at voldgiftsmannen i siste instans må avgjøre tvisten, vil de efterhvert lære sig til å bli enige. Ved bedømmelsen av hele dette spørsmål om tvungen løsning av interessestvister, bør man holde sig for øie at disse tvister regelmessig gjelder en mindre del av det samlede mellomværende mellom partene. Tenker man sig hele det kontraktmessige mellomværende mellom bedriftene og arbeiderne illustrert ved tallet 100 pst., så vil tvisten som regel bare omfatte en mindre del av mellomværendet, f. eks. et lønnstillegg på noen prosent, mens alt det annet står fast som en selvsagt ting. Av hensyn til denne mindre del er det arbeidskampene føres, og det er derfor intet annet enn svindel når det sies

i agitasjonen at slike kamper gjelder hele kontrakten eller endog arbeidernes dyreste menneskerettigheter.

VII.

Vårt program krever at bedriftslederens ansvar skal skjerpes. Idag er han formelt kun en tjener for den kapital som eier bedriften, og bedriften er formelt kun en bunke verdipapirer som eierne kan dele uansett hvordan det går ut over de folk som bedriften beskjeftiger. Etter vår mening er bedriften ikke et formuesobjekt, men et levende vesen som ikke bare skal gi de folk lønn og dividende som idag arbeider i den og er interessert i den, men også kommende generasjoner. Vi hevder derfor at den bedriftsleder som lar sig true av sine aksjonærer til å utbetale dividende når bedriften ik-

ke kan konsolideres eller kan betale en rimelig arbeidslønn, ikke er skikket for sin stilling, men på samme måte er heller ikke den bedriftsleder skikket for sin stilling som lar sig true av en fagforening til å betale en arbeidslønn så høy at det går ut over bedriftens stilling og konkurranseevne. Bedriften står over både aksjonærene og arbeiderne og har også sin samfundsmessige side. Det er bedriftslederens oppgave å verne om bedriften, slik at den kan gjøre rett for sig både overfor samfundet, overfor kapitalen og overfor de folk som den beskjeftiger. En slik ny ansvarlighet for bedriftslederen forutsetter forandringer i aksje- og børslovgivningen, og i første rekke et edlere syn på bedriftslederens oppgave, både hos ham selv og de

folk han samarbeider med. En bedrift kan ikke drives parlamentarisk, derfor er de gamle forslag om bedriftsråd o. l. ubrukelige. Om noe sted må i all fall i bedriften førerprinsippet gjelde, men det må skje til fordel for alle interesserte parter, ikke som nu i første rekke til fordel for kapitalinteressen.

VIII.

Enhver vet fra sitt eget virke hva samarbeid betyr, hvor meget lettere det er å løse en oppgave hvis man samarbeider enn hvis man motarbeider hverandre. Det er ikke noe annet vi peker på, og det er innlysende at man i sin tid vil undre sig over at man i vår tid kunde tro at det kunde komme noe godt ut av å motarbeide hverandre.

De nuværende ledere i kamporganisasjonene vil sikkert komme

med alle slags innvendinger, men deres interesse ligger åpen i dagen. De er mellommenn som lever av kampen, og som blir overflødige når kampen avblåses. Vi oppfordrer derfor enhver arbeider til å frigjøre sig fra den vane tenkning som de nuværende ledere forsøker å holde dem nede i, til selv å undersøke hvad Nasjonal Samling vil og til å dømme oss på et rettferdig og selvstendig grunnlag. Istedenfor den kamp som pågår mellom liberalkapitalismen og marxismen byr vi orden, istedenfor profitering på den ene side og trussel om diktatur på den annen byr vi rettferd, og istedetfor revolusjon byr vi fred. Så får enhver velge som hans samvittighet og forstand byr ham.

J. B. HJORT.